

12. HRVATSKO-SLOVENSKE ETNOLOŠKE PARALELE
Znanstveno-stručni skup

**PONOVNO ISCRTAVANJE GRANICA:
TRANSFORMACIJE IDENTITETA I REDEFINIRANJE
KULTURNIH REGIJA U NOVIM POLITIČKIM
OKOLNOSTIMA**

Duga Resa, 23. – 25. rujna 2012.

**12. HRVATSKO-SLOVENSKE ETNOLOŠKE
PARALELE
Znanstveno-stručni skup**

**Ponovno iscrtavanje granica:
transformacije identiteta i redefiniranje
kulturnih regija u novim političkim
okolnostima**

Duga Resa, 23. – 25. rujna 2012.

Organizatori skupa:
Hrvatsko etnološko društvo

Ivana Lučića 3
10000 Zagreb

Slovensko etnološko društvo

Metelkova 2
1000 Ljubljana

Organizacijski odbor:

Marijana Belaj
Zoran Čiča
Anita Matković
Tita Porenta
Nevena Škrbić Alempijević

12. HRVATSKO-SLOVENSKE ETNOLOŠKE PARALELE

Znanstveno-stručni skup

• **Ponovno iscertavanje granica:
transformacije identiteta i redefiniranje kulturnih regija u novim
političkim okolnostima** •

Duga Resa, 23. – 25. rujna 2012.

P r o g r a m

Nedjelja, 23. rujna 2012.

Sastanak sudionika u 9.30 sati u Dugoj Resi, u Motelu Roganac, Naselje Roganac 48

STRUČNA EKSKURZIJA

Program stručne ekskurzije:

Duga Resa: industrijski grad

Svetice: pavlinski samostan i župna crkva

Ozalj: stari grad, hidrocentrala, etnopark

Ribnik: stari grad

Novigrad na Dobri: stari grad, župna crkva

(tijekom ekskurzije je predviđen ručak)

Ponedjeljak, 24. rujna 2012.

(Motel Roganac, Naselje Roganac 48, Duga Resa)

10.00 Otvorenje skupa

Ivan Baršić, gradonačelnik Duge Rese

Zoran Čiča, predsjednik Hrvatskoga etnološkog društva

Tita Porenta, predsjednica Slovenskoga etnološkog društva

I. sesija: KULTURNE REGIJE U NOVIM POLITIČKIM OKOLNOSTIMA:
POLITIKE, PRAKSE I NOVI KONCEPTI

- 10.15 Bojan Baskar:
Iz Kotorja na Cetinje: Geografski kontrasti in kulturne meje na vzhodnem Jadranu
- 10.45 Orlanda Obad:
Varijabilna kritičnost naspram himbene uljudnosti: o primjenjivosti postkolonijalnih i balkanističkih koncepata u kontekstu pristupanja Hrvatske EU
- 11.15 Nataša Rogelja i Špela Ledinek Lozej:
Šavrinke, Šavrini in Šavrinija: Procesi regionalizacije in nacionalizacije v Istri

11.45 – 12.15 stanka

- 12.15 Nevena Škrbić Alempijević:
Zašto trebamo Mediteran? Simbolično redefiniranje regija u kontekstu hrvatskoga pristupanja Europskoj uniji
- 12.45 Miha Kozorog:
Postaja Topolov/Stazione di Topolò v Benečiji kot proces razgradnje železne zavese, nacionalizmov in geografije marginalnosti
- 13.15 Sanja Potkonjak i Tomislav Pletenac:
"Nesporazumi": Kulturne politike predstavljanja hrvatskog ulaska u Europsku uniju u epizodi *EU bus 2008*.

13.45 – 16.00 stanka za ručak

II. sesija: ČOVJEK, TIJELO I GRANICE

- 16.00 Damir Josipovič:
Procesi mejnosti in etničnosti: Kdo so ljudje s slovensko-hrvaške meje?
- 16.30 Barbara Riman i Vesna Markelj:
Utjecaj granice na stanovništvo (na primjeru Općine Ilirska Bistrica i Kvarnera)

- 17.00 Mateja Habinc:
"Ko bom velik, bom carinik na Kolpi" (do julija 2013?)

17.30 – 18.00 stanka

- 18.00 Tanja Bukovčan:
Tijelo u granicama, tijelo bez granica: su-postavljeni ili suprotstavljeni koncepti
- 18.30 Mojca Ramšak:
Telo v oglasih za promocijo zdravja

Utorak, 25. rujna 2012.

(Motel Roganac, Naselje Roganac 48, Duga Resa)

III. sesija:	LOKALNO I REGIONALNO U SUVREMENIM PROCESIMA IDENTIFIKACIJE
--------------	---

- 10.00 Marta Zorko, Ivan Šulc i Marko Kovačić:
Lokalni identitet i socijalna kohezija u pograničnom području Hrvatskog zagorja
- 10.30 Marjeta Pisk:
Meja kot ustvarjalka pomena fenomena slovenske ljudske pesmi
- 11.00 Jelka Vukobratović:
Lokalna tradicija kao nositelj etničkog identiteta – novoiscrtane granice otkanja

11.30 – 12.00 stanka

- 12.00 Olga Orlić:
Ja san to što san, ne mogu to promijenit'. Suvremeni procesi identifikacije na otoku Korčuli
- 12.30 Peter Simonić:
Mejnost in lokalnost
- 13.00 Ivana Šarić Žic:
Maslina kao čimbenik transformacije identiteta

13.30 – 15.30 stanka za ručak

- 15.30 Sanja Lončar:
Banija i (a ne ili) *Banovina*: dvije pojavnosti jednoga geografskog prostora
- 16.00 Jadranka Galiot Kovačić i Sandra Cvikić:
Ženske udruge Vukovarsko-srijemske županije u suvremenom procesu regionalne identifikacije
- 16.30 Tatjana Tomičić:
Identitet i osjećaj pripadnosti zavičajju Górala, u regiji Podhale, u poljskim Tatrama u dodiru sa suvremenošću i Europskom unijom

17.00 – 17.30 stanka

IV. sesija:	EUROPEIZACIJA I EUROPSKI PROJEKTI
-------------	-----------------------------------

- 17.30 Kristina Uzelac:
Cvjetni trg – Europa u srcu Zagreba
- 18.00 Alenka Čermelič Krošelj:
Etnologija in čezmejno sodelovanje ali sooblikovanje razvojnih "evropskih projektov", ki sooblikujejo načine življenja in kulturo

12. VZPOREDNICE MED SLOVENSKO IN HRVAŠKO ETNOLOGIJO

Znanstveno-strokovno zborovanje

• **Ponovno izrisovanje meja:**

**Transformacije identitet in redefiniranje kulturnih regij v novih
političnih okoliščinah •**

Duga Resa, 23.–25. september 2012

p r o g r a m

Nedelja, 23. september 2012

Zbor udeležencev ob 9.30 uri v Dugi Resi, v Motelu Roganac, Naselje Roganac 48

STROKOVNA EKSKURZIJA

Program strokovne ekskurzije:

Duga Resa: industrijsko mesto

Svetice: pavlinski samostan in župnijska cerkev

Ozalj: grad, hidrocentrala, Etno park

Ribnik: grad

Novigrad na Dobri: grad, župnijska cerkev

(predvideno kosilo)

Ponedeljek, 24. september 2012

(Motel Roganac, Naselje Roganac 48, Duga Resa)

10.00 Odprtje zborovanja

Ivan Baršić, župan Duge Rese

Zoran Čiča, predsednik Hrvatskog etnološkog društva

Tita Porenta, predsednica Slovenskega etnološkega društva

I. sklop: KULTURNE REGIJE V NOVIH POLITIČNIH OKOLIŠČINAH:
POLITIKE, PRAKSE IN NOVI KONCEPTI

- 10.15 Bojan Baskar:
Iz Kotorja na Cetinje: Geografski kontrasti in kulturne meje na vzhodnem Jadranu
- 10.45 Orlanda Obad:
Varijabilna kritičnost naspram himbene uljudnosti: o primjenjivosti postkolonialnih i balkanističkih koncepata u kontekstu pristupanja Hrvatske EU
- 11.15 Nataša Rogelja in Špela Ledinek Lozej:
Šavrinke, Šavrini in Šavrinija: Procesi regionalizacije in nacionalizacije v Istri

11.45–12.15 odmor

- 12.15 Nevena Škrbić Alempijević:
Zašto trebamo Mediteran? Simbolično redefiniranje regija u kontekstu hrvatskoga pristupanja Europskoj uniji
- 12.45 Miha Kozorog:
Postaja Topolovo / Stazione di Topolò v Benečiji kot proces razgradnje železne zavese, nacionalizmov in geografije marginalnosti
- 13.15 Sanja Potkonjak in Tomislav Pletenac:
"Nesporazumi": Kulturne politike predstavljanja hrvatskog ulaska u Europsku uniju u epizodi *EU bus 2008*.

13.45–16.00 odmor za kosilo

II. sklop: ČLOVEK, TELO IN MEJE

- 16.00 Damir Josipovič:
Procesi mejnosti in etničnosti: Kdo so ljudje s slovensko-hrvaške meje?
- 16.30 Barbara Riman in Vesna Markelj:
Utjecaj granice na stanovništvo (na primjeru Općine Ilirska Bistrica i Kvarnera)

- 17.00 Mateja Habinc:
"Ko bom velik, bom carinik na Kolpi" (do julija 2013?)

17.30–18.00 odmor

- 18.00 Tanja Bukovčan:
Tijelo u granicama, tijelo bez granica: Su-postavljeni ili suprotstavljeni koncepti
- 18.30 Mojca Ramšak:
Telo v oglasih za promocijo zdravja

Torek, 25. september 2012

(Motel Roganac, Naselje Roganac 48, Duga Resa)

III. sklop:	LOKALNO IN REGIONALNO V SODOBNIH PROCESIH IDENTIFIKACIJE
-------------	---

- 10.00 Marta Zorko, Ivan Šulc in Marko Kovačič:
Lokalni identitet i socijalna kohezija u pograničnom području Hrvatskog zagorja
- 10.30 Marjeta Pisk:
Meja kot ustvarjalka pomena fenomena slovenske ljudske pesmi
- 11.00 Jelka Vukobratović:
Lokalna tradicija kao nositelj etničkog identiteta – novoiscrtane granice ožkanja

11.30–12.00 odmor

- 12.00 Olga Orlić:
Ja san to što san, ne mogu to promijenit'. Suvremeni procesi identifikacije na otoku Korčuli
- 12.30 Peter Simonič:
Mejnost in lokalnost
- 13.00 Ivana Šarić Žic:
Maslina kao čimbenik transformacije identiteta

13.30–15.30 odmor za kosilo

- 15.30 Sanja Lončar:
Banija i (a ne ili) *Banovina*: Dvije pojavnosti jednog geografskog prostora
- 16.00 Jadranka Galiot Kovačić in Sandra Cvikić:
Ženske udruge Vukovarsko-srijemske županije u suvremenom procesu regionalne identifikacije
- 16.30 Tatjana Tomičić:
Identitet i osjećaj pripadnosti zavičajju Górala u regiji Podhale u poljskim Tatrama u dodiru sa suvremenošću i Europskom unijom

17.00–17.30 odmor

IV. sklop:	EVROPEIZACIJA IN EVROPSKI PROJEKTI
------------	------------------------------------

- 17.30 Kristina Uzelac:
Cvjetni trg – Europa u srcu Zagreba
- 18.00 Alenka Černelič Krošelj:
Etnologija in čezmejno sodelovanje ali snovanje razvojnih "evropskih projektov", ki sooblikujejo načine življenja in kulturo

Bojan Baskar
Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo
Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani
1000 Ljubljana
bojan.baskar@ff.uni-lj.si

Iz Kotorja na Cetinje: Geografski kontrasti in kulturne meje na vzhodnem Jadranu

Prehod iz Kotorskega zaliva v hribe stare Črne gore, ki se strmo dvigujejo nad obalo, je eden najizrazitejših primerov medsebojnega prežemanja morja in hribov v Mediteranu. V zadnjih dveh stoletjih je ta kričeči kontrast dveh krajin, ki naj bi ga bilo mogoče opazovati blizu vrha v serpentinah speljane ceste, ki vodi iz Kotorja na Cetinje, v potopisih opisala dolga vrsta popotnikov. Neredko so ga opisovali kot kontrast med mediteransko kulturno krajino in aridnimi, jalovimi, brezupnimi prostranstvi Balkana. Upoštevač na vzhodni jadranski obali zelo razširjeno razmejevanje ljudi z obale od nekulturnih gorjancev nad njihovimi glavami, bi pričakovali, da bo kotorski prezir do gorjanskih Črnogorcev še posebej močan. Vendar pa etnografsko opazovanje ne potrди tega pričakovanja; nasprotno, izkaže se, da je razmejevanje dokaj šibko. Njegov relativni izostanek je toliko bolj presenetljiv, če upoštevamo, da je cesta na Cetinje več stoletij prečkala mejo dveh držav (beneške in nato avstrijske na eni strani in črnogorske na drugi).

Avtor bo v prispevku poskušal predložiti smiselno interpretacijo te "izjeme glede na pravilo". Pri tem bo izhajal iz lastnega etnografskega opazovanja današnjih percepcij "starih" Črnogorcev v Kotorskem zalivu, poglobil pa ga bo z obravnavo historičnih interakcij med obema populacijama. Te interakcije avtor obravnava kot izrazit primer mediteranske konektivnosti (Horden in Purcell 2000), ki hkrati nudi elemente za oblikovanje danes hegemonične mediteransko orientirane naracije o črnogorski nacionalni identiteti.

Tanja Bukovčan
Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Ivana Lučića 3, 10000 Zagreb
tbukovcan@ffzg.hr

Tijelo u granicama, tijelo bez granica: su-postavljeni ili suprotstavljeni koncepti

Biološko tijelo ima svoje granice, jasne, vidljive, opipljive, stvarne. No, i biološko tijelo je podložno kreiranju i (re)kreiranju. Povećavamo ga, smanjujemo, izdužujemo ili skraćujemo pojedine dijelove, mjerimo ga, oblikujemo, ukrašavamo, propitujemo. Prema Harraway, za razliku od tijela prosvjetiteljstva koja su se radala i tijela modernizma koja su bila nositelji značenja, tijela u postmodernizmu se stvaraju, kreiraju.

I kulturno tijelo ima svoje granice. Na neki način su jednako vidljive i stvarne, ali istovremeno i subliminalne i suptilne. Ne možemo ih "dohvatiti", ali ih možemo shvatiti, i što je važnije, svakodnevno ih koristimo kao orijentir utjelovljenog postojanja u svijetu i društvu. Određena društva trebaju određena tijela (Pollitt), odnosno način na koji konceptualiziramo svoje kulturno tijelo ovisi o načinu na koji zadovoljavamo određenu viziju tijela koja je, u određenom kontekstu, uobičajena ili "normalna".

Granice su (us)postavljene i, osim favorizirajući "marginalna" tijela, teško da ih možemo zanemariti. Stoga, u prezentaciji propitujem načine na koje promjenjive granice suvremenog tijela (biološke, kulturne, društvene, političke) utječu na tijelo kao takvo, koje je uvijek i samo - individualno i iskustveno.

Alenka Černelič Krošelj
Mestni muzej Krško, enota Kulturnega doma Krško
Valvasorjevo nabrežje 4, 8270 Krško
alenka.cernelic.kroselj@mestnimuzejkrsko.si

Etnologija in čezmejno sodelovanje ali sooblikovanje razvojnih "evropskih projektov", ki sooblikujejo načine življenja in kulturo

Nekaj več kot desetletje se Slovenija vključuje v različne projekte, ki izhajajo iz raznovrstnih direktiv, operativnih in razvojnih programov. Skoraj v vse je vsaj delno vključena tudi kulturna dediščina kot pomemben del pri povezovanju regij in njihovem vključevanju v turistične ter socialne vsebine. Tako so počasi in z velikimi naporji v te projekte vstopili tudi etnologi, predvsem tisti, ki niso delovali v sklopu "klasičnih" kulturnih ustanov. Avtorica prispevka je kot etnologinja z več kot 10-letnimi izkušnjami pri tovrstnem delu sodelovala pri raznovrstnih projektih, ki so spodbudili nove načine razmišljanja, raziskovanja in predstavljanja rezultatov. Tokrat bo predstavila projekt Bogastvo podeželja v skupni turistični ponudbi z akronimom Pot medicinarstva in lektarstva med Krškim in Zagrebom, ki je bil sofinanciran iz Operativnega programa Slovenija-Hrvaška IPA 2007–2013. Projekt, v katerem je bila vodilni partner Regionalna razvojna agencija Posavje, so sooblikovali partnerji Občina Krško, Regionalna razvojna agencija Zagrebške županije in Zagrebška županija. Pomemben del projekta sta bila tudi vzpostavitev in podpora razvoju ter delovanju Mestnega muzeja Krško. Vsebinsko so se prepletali raziskovalni in aplikativni razdelki oziroma aktivnosti projekta, ki je temeljil prav v skupni ohranjeni etnološki dediščini na območju Posavja in Zagrebške županije. Avtorica se bo v prispevku posvetila zlasti načrtovanju, v katerega jim je uspelo vključiti tako etnološke teme kot raziskovalne in aplikativne metode, samemu poteku projekta in izboru izvajalcev etnoloških vsebin ter rezultatom, ki pomenijo tako nov način sooblikovanja identitet kot enega izmed delcev "evropske kulture".

Jadranka Galiot Kovačić
Ministarstvo kulture, Konzervatorski odjel u Vukovaru
Olajnica 19, 32000 Vukovar
jgaliotkovacic@min-kulture.hr

Sandra Cvikić
Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Područni centar Vukovar
204. vukovarske brigade 6, 32000 Vukovar
Sandra.Cvikic@pilar.hr

Ženske udruge Vukovarsko-srijemske županije u suvremenom procesu regionalne identifikacije

Nakon srpske agresije, Domovinskog rata i "mirne reintegracije" dolazi do stvaranja i žive aktivnosti udruga civilnoga društva Vukovarsko-srijemske županije. U mnoštvu međunarodnih organizacija koje pružaju potporu razvoju civilnog sektora posljednjih petnaest godina, kroz transfer "znanja" i "iskustva pozitivne prakse", profilira se mali kontingent ženskih udruga Vukovarsko-srijemske županije koje zadržavaju "hrvatski identitetski predznak" u okviru očuvanja svoje regionalne kulturno-povijesne baštine. Suvremeni proces regionalne identifikacije ukazuje na pozitivne, ali i negativne čimbenike razvoja u okviru hrvatskoga nacionalnog identiteta gdje sam proces "europeizacije" dovodi do jačanja regionalnih identitetskih tendencija. Ženske udruge, kao kulturni fenomen, promatraju se u tom kontekstu kroz aktivnosti koje njezine članice provode na području Vukovarsko-srijemske županije i odnose koji pri tome nastaju na različitim razinama identiteta.

Mateja Habinc
Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo
Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani
1000 Ljubljana
mateja.habinc@guest.arnes.si
mateja.habinc@ff.uni-lj.si

"Ko bom velik, bom carinik na Kolpi" (do julija 2013?)

Hrvaška naj bi s 1. julijem 2013 postala polnopravna članica Evropske unije. Ob tem se v slovenski javnosti pojavljajo ugibanja, ali bodo delovna mesta na carinskih izpostavah ob slovensko-hrvaški meji prekvalificirana v denimo inšpektorska ali pa bodo morda sploh ukinjena. Slogan "Ko bom velik, bom carinik na Kolpi", ki se je v Sloveniji v začetku 90. let prejšnjega stoletja pojavil na posebnih priponkah kot provokativna napoved osamosvojitve države, tako postaja časovno zamejen in končen. "Pobožna želja" ali "uresničitev sanj", kot so mejo na Kolpi in Sotli v poosamosvojitveni evforiji interpretirali mnogi, se ob tem vsaj simbolno vse bolj spreminja tudi v skoraj že spomin na "dobre stare nerecesijske čase" varne državne službe, ki se je sodobna delovna prilagodljivost in začasnost v večji meri še nista dotaknili. Tako vsaj kažeta medijska percepcija in javno mnenje. A po mnenju zaposlenih na carini jim dela kljub ukinitvi še ene od meja ne more zmanjkati, saj naj bi se že zdaj utapljali v njem in bili že dlje časa prav tako negotovi, ali jim bodo nadrejeni podaljšali začasne pogodbe o delu ali pa jih morda predstavili na kakšno drugo izpostavo. Predstava o mladih, ki jim je bila carina na Kolpi in Sotli v dvajsetih letih slovensko-hrvaške (gospodarske) meje ena ob bolj oprijemljivih možnosti zaposlitve in ki naj bi zdaj kot odrasli morda izgubili ne le službe, ampak tudi predstavo o "uresničenih sanjah", naj bi bila po mnenju vsaj nekaterih zaposlenih na carini nič drugega kot "novinarska rasa", ki naj ne bi bila povezana z dejanskim stanjem prezaposlenosti in preobremenjenosti slovenskih carinikov. Avtorica bo zato v referatu posvetila nadrobnejšo pozornost temu razkoraku v videnju medijske in na drugi strani osebno-profesionalne pomembnosti "padca slovenske južne meje", od nastanka do sodobnosti pa bo tudi sledila spremembam simbolne rabe slogana "Ko bom velik, bom carinik na Kolpi".

Damir Josipovič
Inštitut za narodnostna vprašanja
Erjavčeva 26, 1000 Ljubljana
damir.josipovic@guest.arnes.si

Procesi mejnosti in etničnosti: Kdo so ljudje s slovensko-hrvaške meje?

Slovensko-hrvaška meja je trenutno v ospredju zanimanja mnogih raziskovalcev, specialistov, ustvarjalcev politik, ne nazadnje pa tudi velikega dela javnosti v obeh sosednjih državah, Sloveniji in Hrvaški, pa tudi v Evropi. Tako imenovana bližnja evropska perspektiva Hrvaške odpira tudi perspektive razširjenega prostora brez neposredne kontrole uradnih represivnih organov na črtah – določnicah fizičnih meja obeh držav; šengenski prostor se bo torej razširil nekoliko dlje na vzhod in jugovzhod. Slovensko-hrvaška meja, ki je bila zadnjih nekaj let zunanja meja trdnjave Evrope, pa bo popolnoma spremenila svojo funkcijo in tudi naravo slovensko-hrvaškega mejnega spora zadnjih dveh desetletij.

Kako pa je z lokalnim prebivalstvom? Geografija in etnologija sta si v proučevanju meja, obmejnih in mejnih območij v zadnji polovici stoletja ves čas podajali roke. Številne strokovne razprave so denimo v sedemdesetih letih znotraj geografske stroke v Sloveniji sprožale vprašanja, "ali je to, kar delamo, še geografsko?" Prežemanje obeh disciplin in učinki etnoloških in etnografskih raziskav pa so v metodološkem smislu močno zaznamovali zlasti socialno in kulturno geografijo. Eno ključnih presečišč obeh disciplin se je zgodilo prav na meji.

Avtor s tega aspekta analizira tri razvojno povsem različne mejne procese na treh različnih mejnih odsekih slovensko-hrvaške meje. Po eni strani gre tu za razvpiti del na istrskem odseku meje na območju tako imenovanih štirih zaselkov ob Dragonji in za zgodbo Joška Jorasa. Njemu najbolj oddaljeni je odsek na reki Muri med Medjimurjem in Prekmurjem vključno z območjem Razkrižja in Štrigove. Čeprav sta si ta dva odseka meje najbolj vsaksebi, predstavljata vrhunec v slovensko-hrvaškem mejnem sporu. Tretji primer leži geografsko prav sredi med obema in je najbližje

letošnjemu prizorišču "Vzporednic" v Dugi Resi. Gre za žumberško-belokranjski mejni odsek, ki se po svoji kompleksnosti poteka mejne črte postavlja prav nad vse, a diskurzivno ni posebej izpostavljen. Komparativna analiza treh primerov je opozorila na specifične procese etničnega razlikovanja, ki potekajo v odvisnosti od prostora in lokalnega prebivalstva ter od "trdote" meje.

Miha Kozorog
Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo
Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani
1000 Ljubljana
miha.kozorog@ff.uni-lj.si

Postaja Topolovo / Stazione di Topolò v Beñiji kot proces razgradnje železne zaves, nacionalizmov in geografije marginalnosti

Beneška Slovenija ali Benečija je v slovenski etnologiji prisotna predvsem kot območje s slovensko narodno manjšino v Italiji oziroma kot skrajni zahod slovenskega etničnega ozemlja. Na območje pa bi lahko pogledali tudi drugače. Gre namreč za območje, ki je v perspektivi dolgega trajanja ležalo ob mejah držav, po drugi svetovni vojni tudi ob železni zavesi, kar ga je v "geometrijah moči" (D. Massey) napravilo za marginalnega.

V preteklosti so na hribovitem svetu Benečije ljudje angažirali različne strategije preživetja, med drugim sezonske migracije (*guziranje*), nastale iz spoja agrarne in kapitalistične ekonomije. V času hladne vojne so začasne zamenjale stalne migracije. Poznavalci jih povezujejo s politiko razseljevanja slovensko govorečega prebivalstva, ki jo je izvajala Republika Italija. Politični, ekonomski, geografski in drugi dejavniki so sčasoma prispevali k precejšnji demografski izpraznjenosti Benečije.

Po koncu hladne vojne, v devetdesetih letih 20. stoletja, so se politične razmere spremenile, s čimer je na lokalni ravni prišlo do večjega čezmejnega povezovanja in sodelovanja. V tem obdobju pa se je spremenil tudi širši družbeno-kulturni kontekst, ki je z intenzivnejšo globalizacijo spodbujal nastajanje določene globalne, z njo pa tudi lokalne zavesti.

V teh kontekstih je leta 1994 v beneški vasi Topolove/Topolò nastal mednarodni umetniški projekt Postaja Topolove / Stazione di Topolò, ki si je za izhodišče vzel polpreteklo zgodovino Benečije in produkcijo lokalnosti skozi sodobno umetnost. Festival je z javno, s performativno in z angažirano umetnostjo pokazal na krvave madeže v zgodovini Benečije, obenem pa je, kljub kritiki političnega terorja nad slovensko manjšino, presegel nacionalno opredeljenost, ki je

sicer rdeča nit številnih kulturnih projektov na območju, ter namesto tega izpostavil lokalnost. Festival je popolnoma redefiniral lokalnost, in sicer tako, da je Benečijo iz nacionalnih prenesel v globalne kontekste. S svojo produkcijo lokalnosti je iz marginalnega oblikoval (globalno) središčni kraj, obenem pa namesto ekskluzivne (nacionalno določene) ustvarjal inkluzivno lokalnost.

Sanja Lončar
Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Ivana Lučića 3, 10000 Zagreb
sloncar@ffzg.hr

***Banija* i (a ne ili) *Banovina*: dvije pojavnosti jednoga geografskog prostora**

Najavljena regionalna podjela Hrvatske potaknula je rasprave oko redefiniranja granica postojećih regija, njihovih statusa, budućih regionalnih, tj. administrativnih središta, kao i rasprave oko propitivanja temelja (izgradnje) njihovih identiteta. Postavlja se pitanje što se usporedno događa u onim regijama Hrvatske koje, zbog brojnih "otvorenih" pitanja i problema (depulacije, etničkih odnosa, odnosa prema povijesnim događanjima i baštini, neznatnog ekonomskog i gospodarskog razvoja itd.) još uvijek nisu uspostavile stabilnost unutar svojih granica niti izgradile sliku i strategiju kojima se predstavljaju i traže svoje mjesto u budućoj regionalnoj podjeli Hrvatske. Regije, tj. pojedina granična područja Hrvatske koja su kroz 20. st. u nekoliko navrata (a posebno 1990-ih) bila poprišta ratnih sukoba i razaranja, trauma, stradanja i migracija stanovništva, još uvijek su, s brojnih aspekata, "problematične" ili "prijeporne" te u javnom diskursu "prešućivane". Na primjeru Banije ili Banovine, regije smještene u središnjoj Hrvatskoj, autorica prati promjene identiteta vidljive u javnom diskursu i praksama (postojećeg i odseljenog) stanovništva. Pokazuje kako su se promjenama političkih okolnosti (posebno od 1990-ih godina do suvremenosti) stvarale i mijenjale (dominantne) naracije o regiji te kako se mijenjalo postupanje s (materijalnom) baštinom u regiji. Autorica pritom prati promjene u imenovanju regije, interpretiranju pojedinih povijesnih događaja, pridavanju značenja pojedinim lokalitetima i njihovu posvajanju, kao i (etničkom ili vjerskom) "označavanju", uništavanju, obnavljanju ili stvaranju (materijalne) baštine. Postavlja pitanja: u kojim se okolnostima i na koje načine odvija ovakvo raslojavanje i preslojavanje, odnosno naizmjenično ili usporedno oživljavanje različitih interpretacija povijesti i suvremenosti jedne regije te time ujedno iscrtavanje njezinih simboličnih i fizičkih

granica? Možemo li ovdje govoriti o (barem) dvije, značenjski i materijalno, različite pojavnosti istoga geografskog prostora: *Baniji* i *Banovini* (a ne *Baniji* ili *Banovini*)?

Orlanda Obad
Institut za etnologiju i folkloristiku
Šubićeva 42, 10000 Zagreb
obad@ief.hr

Varijabilna kritičnost naspram himbene uljudnosti: o primjenjivosti postkolonijalnih i balkanističkih koncepata u kontekstu pristupanja Hrvatske EU

U proteklom je desetljeću primjenjivost koncepata postkolonijalne teorije u istočnoeuropskom kontekstu znanstvenoj zajednici bila zanimljiva zbog ponovnog propitivanja habsburške ostavštine u regiji, ali i zbog ostvarenja projekta tzv. istočnog proširenja Europske unije. Usporedo s time, rastao je interes i za skup radova koje, u nedostatku uvriježene sintagme, možemo nazvati balkanističkima, a koji se bave obrascima reprezentacije balkanske regije. Autorica će u ovom izlaganju, na nizu primjera iz svojega trogodišnjeg istraživanja društvene percepcije EU u Hrvatskoj, propitati primjenjivost koncepata balkanističke i postkolonijalne teorije u analizi glasova različitih društvenih skupina u Hrvatskoj. U istraživanju su se najprikladnijima za analizu pokazali intervjui s tzv. *državničkim intelektualcima*, poput hrvatskih pregovarača s EU, dok je odmicanje od elitnih skupina sugovornika tijekom istraživanja zahtijevalo širenje interpretativnih kapaciteta isprva primijenjene, balkanističke teorijske perspektive. Tako su intervjui sa studentima zagrebačkog Pravnog fakulteta ukazivali na remećenje regionalnih i globalnih hijerarhija koje su opisane u konceptima poput *reprodukcije orijentalizma* ili *gradiranja europskosti*, dok su se, pak, u intervjuiima s poljoprivrednim poduzetnicima ekonomske opreke između kapitalizma i socijalizma pokazale važnijima od pitanja povezanih sa simboličnom geografijom regije, koja je u središtu interesa ove teorijske perspektive. U zaključku rada autorica, kroz posvajanje političke terminologije Unije, predlaže uvođenje koncepta *varijabilne kritičnosti*, kao moguće strategije u analizi odnosa moći između središta i periferije kontinenta.

Olga Orlić
Institut za antropologiju
Ljudevita Gaja 32, 10000 Zagreb
orlic@inantro.hr

Ja san to što san, ne mogu to promijenit'. Suvremeni procesi identifikacije na otoku Korčuli

Promjena političke situacije 1990-ih godina, ali i suvremeni kontekst ulaska Republike Hrvatske u europske integracije pružili su brojnim lokalnim zajednicama diljem Hrvatske, pa tako i onima otoka Korčule, novi "poligon" za iskazivanje različitih postojećih, no i nekih "novih" razina identiteta. Došlo je do svojevrsnoga novog "pregrupiranja" identifikacijskih procesa. U tim je procesima važno i pozicioniranje identiteta u odnosu na širi kontekst, na tzv. vertikalnoj ili horizontalnoj razini. Rezultati istraživanja ukazali su na ugniježđenost identiteta na otoku Korčuli te na njihov situacijski i dinamični karakter. Ugniježđeni su identiteti međusobno kompatibilni te identiteti tzv. višeg reda (npr. nacionalni i regionalni) u sebi podrazumijevaju one tzv. nižeg reda (npr. regionalne i lokalne), ali i obrnuto. Pripadnici bliskih i naizgled sličnih otočnih zajednica zapravo posjeduju vrlo diferencirane lokalne identitete, koji su često jednako važni ili čak važniji od onih višeg reda. Strah od gubitka lokalnih obilježja (posebice jezika, ali i načina života) kao rezultat globalizacijskih procesa prisutan je kod većine sugovornika u istraživanju. Međutim, upravo spomenuta diferenciranost lokalnih identifikacija koja se najčešće iskazuje i pokazuje u obliku, još uvijek aktualnih, antagonizama i razlika na otoku (npr. urbano - ruralno, starosjedoci – novodoseljeno stanovništvo.), ali i šire (otok - kopno, regija - država) pridonosi očuvanju lokalnih obilježja, i to ne isključivo na simboličan način. S obzirom na, u antropološkim istraživanjima, općeprihvaćenu pretpostavku o značaju Drugog u procesima konstrukcije vlastita identiteta, jedan od ciljeva istraživanja bio je otkriti tko predstavlja značajne Druge za

stanovnike otoka Korčule, u svakoj od tih identifikacijskih "razina". U tom su smislu analizirane predodžbe o Drugima, ali i sebi, najčešće stereotipnog karaktera koje se temelje na percepciji govora, mentaliteta i na simbolima identiteta. Nastojalo se istražiti značaj i uloge koje spomenute kategorije imaju u suvremenim identifikacijskim procesima. Istraživanje je provedeno u svim "većim" mjestima otoka Korčule pomoću kvalitativne metodologije i etnografskog pristupa.

Marjeta Pisk
Glasbenonarodopisni inštitut ZRC SAZU
Novi trg 2, 1000 Ljubljana
marjeta.pisk@zrc-sazu.si

Meja kot ustvarjalka pomena fenomena slovenske ljudske pesmi

Konstrukcija meje in z njo povezan diskurz mejnosti pomembno sooblikujeta retoriko o pomenu elementov ljudske kulture in vplivata na razumevanje in prezentacijo življenjskih praks ob meji. Avtorica bo v referatu predstavila vidik konstruiranosti etničnosti in z njo povezano vprašanje meje v 19. stoletju na primeru koncepcije slovenske ljudske pesmi na dveh današnjih obmejnih območjih, v Goriških brdih in Prlekiji. Iz obravnavanih primerov bo razvidna vpetost fenomena slovenske ljudske pesmi v politično-ideološki diskurz; primera pa obenem orisujeta temeljne raziskovalne usmeritve slovenske (glasbene) folkloristike, ki se izkazujeta ob novih zarisovanjih / zabrisovanjih meje.

Sanja Potkonjak
Tomislav Pletenac
Odjek za etnologiju i kulturnu antropologiju
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Ivana Lučića 3, 10000 Zagreb
spotkonj@ffzg.hr
tpletena@ffzg.hr

"Nesporazumi": Kulturne politike predstavljanja hrvatskog ulaska u Europsku uniju u epizodi *EU bus* 2008.

(Ponovno iscrtavanje granica: transformacije identiteta i redefiniranje kulturnih regija u novim političkim okolnostima)

Referendumom 2012. godine simbolički je završen proces pridruživanja Republike Hrvatske Europskoj uniji. Osim niza pregovaračkih područja i birokratskih formulacija, pristupanje Europskoj uniji djelovalo je na kulturnu reprezentaciju i samoreprezentaciju hrvatskog društva. Naime, tek u dodiru s drugim (ili Lacanovim velikim Drugim) uspostavlja se propitivanje vlastitosti. Drugost je time uvijek upisana u samu konstrukciju najintimnijih elemenata identiteta, intimnost postaje ekstimna. No, jednako tako, niti drugost nema neki svoj esencijalni element kroz koji zadobiva svoju poziciju. Drugost je, isto tako, strana samoj sebi i ostvaruje se tek u kontaktu. Vizualna reprezentacija Europske unije sa zvjezdicama uokolo praznog kruga kao da već unaprijed računa na vlastito utemeljenje u praznini.

Krećući od takvih postavaka, ovo izlaganje prikazat će istraživanje o načinima reprezentacije Europske unije u Hrvatskoj tijekom 2008. godine. Istraživanje je uključivalo praćenje akcije *EU bus* kroz Hrvatsku. Taj je projekt inicirala Delegacija EU u RH s ciljem promocije ideja Europske unije, ali i poticanja općeg raspoloženja javnosti prema kandidaturi Hrvatske za članstvo u EU. Način reprezentacije pojedinog grada koji je te godine bio odredištem *EU busa* pokazuje u kojoj je mjeri taj kontakt bio uzrok konstrukcije specifičnih verzija samoreprezentacije lokalnog prostora. Unatoč tome što su pojedina mjesta izrazito turistička, kojima je velik dio gospodarstva vezan uz oblike samoreprezentacije, upravo su ta mjesta bila simbolički podreprezentirana naspram drugih. Ostala su

preuzela strategije i metode svećanih dočeka kakvima smo svjedočili tijekom socijalizma.

Diskursi konstruirani uokolo praznog polja Europske unije (kao vrste Foucaultove heterotopije) pokazuju načine na koje se pokušavaju reorganizirati vlastiti identiteti (i kolektivni individualni). Također, oni govore o tome koje sve prakse, sjećanja, tradicije političkog i kulturnog sudjeluju u tom procesu te kako na kraju i Europa zadobiva posve novo diskurzivno mjesto u tim okolnostima.

Mojca Ramšak
Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo
Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani
1000 Ljubljana
mojca.ramsak@guest.arnes.si

Telo v oglasih za promocijo zdravja

Socialni marketing v zdravstvu označuje različne oblike trženja: od marketinga na področju promocije zdravja in preventive, ki ga izvajajo državne institucije ali nevladne organizacije, do komercialnega trženja izdelkov in storitev medijev ter industrije. Ker socialni marketing uporablja strategije tržnega marketinga, da bi pomagal izboljšati kvaliteto življenja in zdravje ljudi, se pojavi dilema, ali namen socialnega marketinga res ustreza oglaševanima izdelku ali storitvi. Socialni marketing v zdravstvu deluje v prid zdravju le, če poskuša izboljšati zdravje npr. z opozarjanjem na slabe navade, s preprečevanjem poškodb, z varovanjem okolja ali ko poskuša ljudi pritegniti k darovanju krvi in organov, in sicer z nagovori v kulturno-specifičnih televizijskih programih, reklamah, literaturi, internetnih informacijah o zdravju in pri organiziranih dogodkih, ki jih prirejajo javnozdravstveni zavodi ali neprofitne organizacije.

Na žalost pa je marketing tudi v zdravstvu naravnano tako, da njegova podoba prinaša večjo odtujitev kot korist, saj večina obolelih ne more občutiti oglaševane vedrosti. Nekaterim je bolezen res neke vrste izziv in poziv, da korenito spremenijo svoje življenje, večina pa je izredno prestrašena, zbegana, nemočna in jezna in se nikakor ne more identificirati z oglaševano kulturo zdravja. Zato tak marketing očrni tiste, ki bolezní podležejo, in s tem posreduje psihološko škodljivo sporočilo, da se niso dovolj potrudili, s tem pa odgovornost za bolezen in zdravljenje prenese v zasebno sfero. Prav tako potrošniško naravnana narava kampanj izključuje tiste obolele, ki nimajo dovolj sredstev, da bi v njih sodelovali.

To se najbolj očitno kaže v oglaševanju teles, ki nagovarjajo le določeno ciljno publiko, in sicer mlajše, vitke, privlačne posameznike z rednimi dohodki. Oglaševane podobe so le redko normalni, pretežki, bolni ali celo grdi ljudje. Podobe teles,

uporabljene za oglaševanje v podporo zmanjševanja bolezni, so tudi pri nas arhetipske enačbe mladost + zdravo telo + lepota + blagostanje. Fetišizacija delov teles, prikazovanje golote ter spolnih namigovanj zgolj zaradi šokiranja ali zbujanja pozornosti, upodobitve na spolno povabilo vedno pripravljenih žensk so postali kode, predmet družbenega dogovora tudi v primerih, ko bi pričakovali bolj odgovorno, kulturnim in socialnim razmeram prejmnika ustrezno oglaševanje.

Barbara Riman
Inštitut za narodnostna vprašanja
Erjavčeva 26, 1000 Ljubljana
barbara.riman@gmail.com
briman@guest.arnes.si

Vesna Markelj
Inštitut za geografske študije
Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče
Garibaldijska 1, 6000 Koper
vesna.markelj@zrs.upr.si

Utjecaj granice na stanovništvo (na primjeru Općine Ilirska Bistrica i Kvarnera)

Rad će prikazati doseljavanje stanovništva s prostora današnje Općine Ilirska Bistrica na prostor Kvarnera i promjene koje su nastale nakon uvođenja granice 1991. godine.

Današnji prostor Ilirske Bistrice je prirodno zaleđe Kvarnera i kroz povijest je postojala vrlo jaka veza između ta dva, danas granicom odvojena, područja. Stanovništvo Općine Ilirska Bistrica je gravitiralo gradu Rijeci, no i čitavom prostoru Kvarnera. Kroz povijest su zabilježene trajne, ali i dnevne migracije stanovništva. U Rijeku su pojedinci dolazili iz različitih razloga, a najviše radi školovanja, zaposlenja, liječenja i dr. Osim tih razloga, zabilježene su i vrlo jake veze s manjim mjestima na prostoru Kvarnera. To su uglavnom obiteljske i prijateljske veze koje su u povijesti bile brojne i intenzivne. Uspostavom granice između Republike Hrvatske i Republike Slovenije mnoge veze nestaju, a mijenja se i način života stanovnika ovih krajeva. Stanovništvo Općine Ilirska Bistrica počelo je gravitirati ka Kopru ili Ljubljani.

Članak će, metodom studije slučaja, na primjeru Općine Ilirska Bistrica i Kvarnera, prikazati utjecaj granice na stanovništvo prostora koji je prema kulturnim, povijesnim i tradicionalnim vezama stoljećima djelovao kao jedinstveni prostor. Ukazat će se na mnoge povijesne veze i procese koji su uspostavom granice prestali postojati. U radu će se naglasiti i novi oblici prekogranične suradnje i procesi koji su oživjeli upravo zbog uspostave granice. Potrebno je napomenuti da su prekogranični prosjeci na cijeloj slovensko-

hrvatskoj granici slični ili isti, stoga će ovaj rad upozoriti i na daljnje mogućnosti istraživanja te otvoriti pitanja koja bi bilo potrebno sagledati i na drugim primjerima studije slučaja (Metlika - Ozalj, Prezid - Babno Polje).

Nataša Rogelja
Inštitut za slovensko izseljenstvo in migracije ZRC SAZU
Novi trg 2, 1000 Ljubljana
natasa.rogelja@zrc-sazu.si

Špela Ledinek Lozej
Inštitut za slovensko narodopisje ZRC SAZU
Raziskovalna postaja Nova Gorica
Delpinova ulica 12, 5000 Nova Gorica
spela.ledinek@zrc-sazu.si

Šavrinke, Šavrini in Šavrinija: Procesi regionalizacije in nacionalizacije v Istri

Prispevek temelji na etnografski terenski raziskavi delovnih migracij v Istri ter analizi umetnostne, v prvi vrsti literarne pa tudi likovne in folkloristične produkcije, ki neposredno ali posredno interpretira Šavrinke, Šavrine in Šavrinijo in je imela ključno vlogo pri invenciji šavrinske identifikacije oziroma pri šavrinizaciji severnoistrskega podeželja. Današnje razumevanje Šavrinije izhaja namreč predvsem iz polpretekle literarne produkcije, osredotočene na istrske preprodajalke z jajci – Šavrinke. Etnografski podatki razkrivajo odtenke prekrivanja, prepletanja in razhajanja med stvarnimi preprodajalkami in umetnostno upodobitvijo(ami) Šavrink(e). V prispevku bo osvetljen proces oblikovanja šavrinske identifikacije na podlagi analize političnozgodovinskih, ideoloških in literarnih vplivov na življenjske izpovedi in istovetenja posameznikov. V ospredje so postavljeni Šavrinca, in sicer na eni strani kot stvarna oseba – preprodajalka z jajci med istrskim zaledjem in obalnimi mesti v prvi polovici 20. stoletja – in na drugi kot skozi literaturo oblikovan istovetenjski simbol v procesu formiranja severnoistrske identitete konec 20. stoletja, ter obdajajoči procesi nacionalizacije in regionalizacije severne Istre.

Peter Simonič
Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo
Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani
1000 Ljubljana
peter.simonic@guest.arnes.si

Mejnost in lokalnost

Tudi slovenska in hrvaška etnologija/kulturna antropologija najraje raziskujeta mikroskupine v geografskem ali tematskem smislu: vaške skupnosti, generacijske skupine, profesionalne skupine, nevladne organizacije ipd. Čeprav je okvir premisleka globalen, je etnografska pozornost namenjena manjšim skupinam, življenjskim stilom in kulturnim trkom, naravnim in kulturnim razmeram in procesom. Na tej ravni deluje etnografija.

"Obmejne skupnosti" so pogosto ekološko in ekonomsko amputirane: ne morejo enakopravno uporabljati naravnih virov v okolju, infrastrukturno so obsojene na zaostajanje za indeksi razvitosti, rabijo romantičnim predstavam doživljajskih turistov, zarisujejo nacionalne teritorije in podobno.

Avtor bo predstavil in primerjal kulturno-ekološke danosti in mejnosti otoka Zlarin pri Šibeniku (Hrvaška) in doline Trente v Julijskih Alpah (Slovenija).

Ivana Šarić Žic
Pomorski i povijesni muzej Hrvatskog primorja Rijeka
Muzejski trg 1, 51000 Rijeka
ivana@ppmhp.hr

Maslina kao čimbenik transformacije identiteta

Promidžbom pozitivnih svojstava maslinova ulja kao neizostavnog dijela *mediteranske prehrane* te isticanjem njegove dominantne primjene u prehrani stanovnika otoka Krka, u odnosu na druge masnoće, naglašava se sredozemni aspekt kulinarskog identiteta tog otoka, a time i potvrđuje njegova pripadnost Mediteranu. Budući da je prehrana proizvod kulture u kojoj je nastala pa se, sukladno tomu kako se kultura razvija i mijenja, mijenjaju i prehrambene navike pripadnika te kulture, ovim se radom nastojalo istražiti, definirati i interpretirati stvarnu ulogu masline i njezinih prerađevina u kulturi javne i privatne prehrane otoka Krka, nekad i danas. U radu se preispituje i uporaba drugih masnoća kako bi se temeljem toga ukazalo na razlike u stvarnim prehrambenim navikama, u odnosu na one koje se danas promiču kroz spomenuti model *mediteranske prehrane*. Nadalje, istražena je veza prehrane i društvenih promjena od početka dvadesetog stoljeća do danas: kako ideološki diskursi, ekonomske mogućnosti i kulturno-zdravstvene politike oblikuju razdoblja snažnijih distinktivnih obilježja u pogledu odnosa "ukusa i okusa".

Tako se utvrdilo da se, u kontekstu suvremenih nutricionističkih trendova, izostavlja isticanje uporabe masnoća životinjskog podrijetla, koje je ovim istraživanjem na otoku Krku nepobitno potvrđeno, te se time negira jedan segment regionalnog identiteta. Ovakvim (svjesnim) promjenama optike kulinarstva, a time i kulinarskog identiteta prezentira se kao dominantan, često i jedini, samo odabrani element tradicijske kulture.

Nevena Škrbić Alempijević
Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Ivana Lučića 3, 10000 Zagreb
nskrbic@ffzg.hr

Zašto trebamo Mediteran? Simbolično redefiniranje regija u kontekstu hrvatskoga pristupanja Europskoj uniji

"Mediteran kakav je nekad bio", "duša Mediterana" neke su od krilatica kojima se Hrvatska definira u europskim kulturnim i turističkim okvirima u posljednjih deset godina. U ovom se radu analizira upotreba koncepta Mediterana u suvremenoj Hrvatskoj te se preispituju razlozi iz kojih se njezina pripadnost mediteranskom kulturnom krugu predstavlja kao neupitna činjenica. Autorica se udaljava od pristupa regijama kao geografskim datostima, već Mediteran shvaća kao društveni i kulturni fenomen, kao prostorni konstrukt kreiran naracijama i praksama ljudi, kako onih koji nastavaju obale tog mora, tako i onih izvan njih. Da bi rasvijetlila stvaranje simboličnog imaginarija, vezanoga uz ovu regiju i načine na koje se prostor puni adekvatnim značenjima, poseže za sintagmom "praktičnoga mediteranizma", kako je tumači Michael Herzfeld. Rasvijetljavanjem ovoga koncepta pruža se čitav niz odgovora na pitanje zašto je ljudima važno da budu Mediteranci, da Mediteran ugrade u strategije samoidentifikacije: od opravdavanja lokalnih muškaraca koji udvaranje posjetiteljicama turističkih odredišta pripisuju "vrućem mediteranskom temperamentu" do promicanja onih slojeva lokalne i regionalne kulture, potiranih represivnim političkim sustavima u nedavnoj prošlosti.

U Hrvatskoj Sredozemlje poprima dodatnu ideološku dimenziju: ono se intenzivno "otkriva" u znanstvenom, političkom i popularnom diskursu od devedesetih godina naovamo, usporedo s uspostavom Republike Hrvatske kao samostalne države. Pritom se Sredozemlje profilira kao označitelj hrvatskih političkih i ekonomskih stremljenja koja bi trebala biti zadovoljena u okviru Europske unije; kao niša na osnovu koje se Hrvatska nastoji izboriti za svoju prepoznatljivost na globalnom turističkom tržištu; kao pokazatelj da se hrvatska kultura ubraja u red onih "visokih", pri čemu se analogije u pravilu povlače

sa susjedima sa sjevernih obala Sredozemlja, dok se jug uglavnom prešućuje; kao epitet kojim se opisuju društvena svakodnevica, životni stil i svjetonazor stanovnika ovoga prostora. Današnje svrstavanje Hrvatske u jednu kulturnu regiju u ovom se prilogu ujedno promatra kao pokušaj udaljavanja od druge - od zamišljenoga Balkana.

Tatjana Tomičić
Jozefinska cesta 71, 47250 Duga Resa
tatyana.tomicic@gmail.com

Identitet i osjećaj pripadnosti zavičaju Górala, u regiji Podhale, u poljskim Tatrama u dodiru sa suvremenošću i Europskom unijom

Središte rada je poljski pastirski narod, tj. etnografska skupina *Górali*, njihova kultura i tradicija te posebice njihov identitet i osjećaj pripadnosti svojem zavičaju. Govoreći o *Góralima*, kao etnografskoj skupini koja nastanjuje regiju Podhale u poljskim Tatrama, proučavam nekadašnju osnovnu gospodarsku djelatnost, pastirstvo, koje čini i osnovu njihove kulture i kojim je protkan svaki segment njihova identiteta. Na području regije Podhale provela sam terensko istraživanje, zanimajući se za materijalnu kulturu *Górala* i njihov način života, ali bavila sam se i pitanjima góralskog pastirskog identiteta. Razgovorima s pastirima, zapažanjem i fotografiranjem, kao i kroz razgovor s nekim mještanima, pokušala sam pronaći odgovore na pitanja tko su *Górali*, tko su pastiri te može li se muškarce koji se na pašnjacima, udaljenima od svojih kuća, bave ovčarstvom generalno zvati pastirima ili je nužno upotrebljavati nazive određene funkcijom koju obavljaju. Jedno od pitanja, proizašlo na terenu, kojemu bih se posvetila u ovom izlaganju odnosi se na to koliko je izvoran doživljaj života podhalskih *Górala* koji se prezentira turistima i na koji je način Europska unija utjecala na njega. Htjela bih se, također, posvetiti pitanju promjena koje je donijelo članstvo u Europskoj uniji, čega se sve pastiri moraju pridržavati te u kolikoj je mjeri to utjecalo na autohtoni način bavljenja pastirstvom, utječe li ono na brisanje dijelova te tradicije ili je u potpunosti štiti i podupire?

Kristina Uzelac
Andrije Kačića Miošića 84a, 32100 Vinkovci
kuzelac@ffzg.hr

Cvjetni trg - Europa u srcu Zagreba

U kontekstu sve intenzivnijeg govora o Europskoj uniji u javnom/popularnom diskursu u Hrvatskoj, u radu se nastoji analizirati zagrebački Cvjetni trg kao konkretni *locus* u europeizaciji svakodnevice. Na osnovi organizacije skupova koji implicitno ili eksplicitno dobivaju proeuropski karakter (proslava Dana Europe, proslava priznanja Republike Hrvatske), stječe se dojam da politički akteri iz redova najviših državnih službi (Ministarstvo) nastoje Cvjetni trg označiti kao europski trg. Unatoč skromnim gabaritima slobodnog prostora, Cvjetni trg je u više slučajeva odabran kao poprište spomenutih događanja. Ovim radom postavlja se pitanje što je bilo presudno u odluci da se spomenuti skupovi smjeste upravo na Cvjetni trg. Radi li se jednostavno o vikendima najfrekventnijoj točki u centru grada, ili je nešto drugo posrijedi. Oblični Trg bana Josipa Jelačića koji nudi mnogo više prostora te bi se, kao glavni gradski trg, mogao svrstati u jednako prometne prostore ipak je bio izostavljen iz tih događanja. Preispituje se stoga odnos Cvjetnog trga, kao "europskog", i Trga bana Jelačića, kao "hrvatskog" trga, u centru Zagreba. U tom odnosu, potonji se promatra kao važan prostorni nositelj hrvatskog identiteta te su se stoga težnje k pristupanju Hrvatske EU trebale simbolički upisati u neki drugi gradski prostor. Europski identitet predstavlja samo jednu od mnogostrukih razina identiteta koji se u trg mogu upisati. Cvjetni trg, kao mjesto koje je definirano kao "špica", omogućava korisnicima da se, u odnosu na tu karakteristiku, definiraju kao oni koji zbog nje dolaze na Trg i oni koji to nastoje izbjeći. Isto tako, moguće je s obzirom na prostorni raspored ugostiteljskih lokala odrediti tko gdje radije zalazi, pa tako i kome je što dostupno te što to govori o samom korisniku. Preostaje, dakle, izvidjeti oživljavaju li nastojanja političkih aktera za europeizacijom Cvjetnog trga među njegovim korisnicima i hoće li postati dio njihova simboličnog repertoara.

Jelka Vukobratović
Frankopanska 35, 48260 Križevci
jelka_vukobr@yahoo.com

Lokalna tradicija kao nositelj etničkog identiteta - novoiscrtane granice ojkanja

U *Jutarnjem listu* od 20. studenog 2010. kolumnist Ante Tomić donosi ironičan komentar na vijest o uvrštenju ojkanja na UNESCO-vu listu nematerijalne kulturne baštine. U svojem komentaru, uz anegdote iz djetinjstva vezane uz ovaj glazbeni izričaj, Tomić razmišlja i o smislu i svrsi ovog uvrštenja postavljajući niz pitanja, poput "zašto bi netko štitio gange, rere i ojkalice", "zar nam je netko pokušava oteći" ili "zar na svijetu ima luđaka i mimo nas kojima se sviđa takav način pjevanja i neodložno valja preduhitriti njihovu drsku i podmuklu namjeru da ga uzmu i nazovu svojim". Nenamjerno i neočekivano, ova pitanja, ukazivanjem na povezanost tradicije i identiteta, ali posredno i etničko "vlasništvo" nad tradicijom, anticipiraju reakcije srpskih medija, kao i brojnih hrvatskih Srba povratnika ili izbjeglica na vijest o UNESCO-vom priznanju ojkanja.

U zajednici hrvatskih Srba koji su Hrvatsku napustili nakon Domovinskog rata, glazba ima posebnu identitetsko-kohezijsku ulogu, vezanu uz sjećanje na običaje i život u Hrvatskoj koja je vidljiva na druženjima, organiziranim "krajiškim večerima" i vjerskim proslavama. Moja je studija slučaja posvećena jednoj "krajiškoj grupi", muškom pjevačkom sastavu koji izvodi tradicijske napjeve iz Like i Bosanske krajine, uključujući i one u stilu ojkanja kojem je, u sklopu studije slučaja, posvećena posebna pozornost. Članovi sastava su redom mladi Srbi, od kojih neki žive u Srbiji, dok su drugi povratnici u Hrvatskoj. Kroz njihove osobne narative, kao i prigode njihovih nastupa, neprestano se propituje i rekontekstualizira problem identifikacije suvremenih (mladih) ljudi sa starom tradicijom i važnost te identifikacije u uvjetima izbjeglištva. Pritom nije manje važna i činjenica da je upravo UNESCO-vo priznavanje ojkanja aktualiziralo i isprovociralo postavljanje pitanja o etničkoj podjeli dijeljene tradicije, u uvjetima nestanka regionalnoga zajedničkog identiteta, uz koji je ta tradicija prije rata bila vezana.

Marta Zorko
Fakultet političkih znanosti, Sveučilište u Zagrebu
Lepušićeva 6, 10000 Zagreb
mzorkofpzg@gmail.com

Ivan Šulc
Geografski odsjek
Prirodoslovno-matematički fakultet, Sveučilište u Zagrebu
Marulićev trg 19, 10000 Zagreb
isulc@geog.pmf.hr

Marko Kovačić
Centar za demokraciju i pravo Miko Tripalo
Ilica 5/2, 10000 Zagreb
mkovacic@fpzg.hr

Lokalni identitet i socijalna kohezija u pograničnom području Hrvatskog zagorja

Uviđanjem kako je došlo do promjene zbiljnosti pojma granice u suvremenom svijetu, sve se više pozornosti u istraživanjima pridaje mikroregionalnim društvenim entitetima u pograničnim područjima i njihovim međusobnim odnosima, kako prema centrima, tako i prema ostalim mikroregionalnim entitetima u okruženju. S obzirom da je promjena koncepta geopolitičkog pojma granice u postmodernom svijetu nastupila u okviru trokuta odnosa prostor – moć – stanovništvo, jedino je interdisciplinarnim istraživanjem moguće istražiti ovaj fenomen u njegovu ukupnom obujmu. Ovaj rad analizira društvene identitete i istražuje socijalnu koheziju u pograničnom dijelu Hrvatskog zagorja, s hrvatske strane hrvatsko-slovenske granice. Kombinacijom kvalitativnih i kvantitativnih istraživačkih metoda, u radu će biti argumentirano kako istraživano geografsko područje posjeduje socijalnu koheziju i razinu identiteta koja ga čini pograničnom zajednicom. Srž i pozadina te kohezije bit će detaljno analizirana ovim radom.

Evolucijom teorije države, teritorija i granice iz modernog poimanja u postmodernu, u smislu erozije suvereniteta, deteritorijalizacije i globalizacije, pojavljuje se pojam pograničnih područja (*borderlands*). Taj se pojam odnosi na pogranične regije unutar više država i njihovu međusobnu suradnju. Često je na takav način u literaturi posebno naglašen prostorni koncept granice. Postojanje lokalnog identiteta i njegovo

rangiranje, ukoliko je članovima zajednice primjerice važniji od nacionalnog, nerijetko može proizvesti društvene strukture koje su različite od dominantnih u tom društvu, što pak može imati za posljedicu različite gospodarske, gravitacijske pa i političke orijentacije te zajednice. Upravo zato su pogranične zajednice specifične. Tijekom povijesti gradile su posebne društvene odnose s državom s kojom graniče i stvarale tradiciju koja se danas često ne podudara s nacionalnom percepcijom o toj državi. Ideja ovog rada je identificirati najvažnije odrednice lokalnog identiteta, dovesti ga u vezu s društvenom kohezijom i povezati ga sa sociopolitičkim odnosima konkretne zajednice na području Hrvatskog zagorja.

**Organizatori skupa:
Hrvatsko etnološko društvo**

Ivana Lučića 3
10000 Zagreb

Slovensko etnološko društvo

Metelkova 2
1000 Ljubljana

Organizacijski odbor:

Marijana Belaj
Zoran Čiča
Anita Matkovič
Tita Porenta
Nevena Škrbić Alempijević

hed

hrvatsko etnološko društvo
croatian ethnological society

2012.